

DE KONINKLIJKE PROCLAMATIE

persdienst droeg toen zorg voor het doorgeven aan het Algemeen Nederlands Persbureau en het was de nieuwslezer van het ANP welke die ochtend om acht uur de radio-uitzendingen opende met het voorlezen van de koninklijke proclamatie.¹ 'Mijn volk', zo heette het –

'Nadat ons land met angstvallige nauwgezetheid al deze maanden een stipte neutraliteit had in acht genomen en terwijl het geen ander voornemen had dan deze houding streng en consequent vol te houden, is in de afgelopen nacht door de Duitse weermacht zonder de minste waarschuwing een plotselinge aanval op ons gebied gedaan. Dit, niettegenstaande de plechtige toezegging dat de neutraliteit van ons land zou worden ontzien zolang wij haar zelf handhaafden. Ik richt hierbij een vlammend protest tegen deze voorbeeldloze schending van de goede trouw en aantasting van wat tussen beschaafde staten behoorlijk is. Ik en mijn regering zullen ook thans onze plicht doen. Doet gij de uwe, overal en in alle omstandigheden, ieder op de plaats waarop hij is gesteld, met de uiterste waakzaamheid en met die innerlijke rust en overgave waartoe een rein geweten u in staat stelt.'

Was getekend: 'Wilhelmina'.

Nog andere besluiten werden in die eerste bijeenkomst ten huize van de Geer individueel of collectief door de ministers genomen. Minister Steenberghe besloot tot het richten van een regeringsinstructie tot de gehele buitengaatste passagiers- en koopvaardijvloot: bevorderd moest worden dat de schepen die zich buiten Nederland bevonden, de Duitse onderzeeboten zoveel mogelijk zouden ontwijken, voorkomen dat zij havens zouden aandoen waar zij in Duitse handen konden vallen. Een daartoe strekkend code-telegram dat door de radiodienst van de marine uitgezonden kon worden, lag al enkele dagen klaar – nu liet Steenberghe via zijn ambtgenoot Dijkhoorn de marine opdracht geven, het telegram regelmatig, nl. om het uur uit te seinen.

Het luidde:

'Nederland is in oorlog met Duitsland. De hieronder volgende, als raadgeving gestelde zinnen moeten als bevel van de regering worden gelezen. Aan alle Nederlandse schepen, bestemd voor het gehele rijk. Aangeraden wordt, langs de kortste route een haven aan te lopen in de volgende landen: Argentinië, Chili, Brazilië, Engeland (het Britse rijk in alle werelddelen), Egypte, Panama, Spanje, Frankrijk, Portugal (plus hun koloniën), Verenigde Staten van Noord-Amerika. Aangeraden wordt, tijdens de reis volstreekte radiostilte in acht te

¹ De mededeling die men in sommige later geschreven mémoires aantreft dat de koningin zelf de proclamatie voorlas, is niet juist.